

Dret a la Comunicació Oral a l'Administració de Justícia de Catalunya

Anàlisi de la legislació existent a la que recórrer per garantir les mesures de suport a la comunicació oral que necessiten les persones amb sordesa a qualsevol de les jurisdiccions de l'Administració de Justícia Catalana

David Prujà

10 d'octubre de 2022

Document elaborat per la Federació ACAPPS en base a la Nota informativa sobre la discapacitat auditiva en l'àmbit de la justícia elaborada per l'Oficina per la No discriminació de l'Ajuntament de Barcelona:

David Prujà, Coordinador Tècnic de la Federació ACAPPS.

Resum:

Aquest document és el fruit d'una consulta que des del projecte d'atenció a les persones víctimes d'inaccessibilitat de les persones amb sordesa de la Federació ACAPPS va realitzar als serveis jurídics de l'Oficina per la No Discriminació de l'Ajuntament de Barcelona.

Repassa la legislació que es pot invocar per garantir el dret a l'accés a la informació i a la comunicació de les persones amb sordesa que es comuniquen oralment quan han de relacionar-se amb l'administració de justícia de Catalunya, sigui quina sigui la jurisdicció que correspongui (Civil, Penal, Social, Contenciosa Administrativa), sigui quina sigui la condició en què la persona amb sordesa sigui cridada a relacionar-se amb l'administració de justícia: com a part del procés, com a testimoni, com a perjudicada o víctima.

Afegeix algunes observacions per part de la Federació ACAPPS en relació a les passes que queden pendents per garantir plenament la igualtat en l'accés de les persones amb sordesa a la justícia.

1. Presentació	3
2. Normativa	4
2.1 Internacional	4
2.2 Estatal	5
Ley de Accesibilidad.....	5
Ley general de los derechos de las personas con discapacidad	6
Jurisdicció civil.....	8
Jurisdicció penal.....	9
2.3 Catalana.....	11
3. Conclusions de la Nota Informativa	13
4. Conclusions d'Acapps.....	15

1. PRESENTACIÓ

Aquest document està fonamentat en la “Nota informativa sobre discapacitat auditiva en l'àmbit de la Justícia” arran la petició que la Federació ACAPPS vàrem fer a principis del 2022 a l'Oficina per la No Discriminació (OND) de l'Ajuntament de Barcelona.

La petició que vàrem fer concretament era la resposta a les preguntes:

- En quins casos les persones amb sordesa tenen dret a que l'administració de justícia els proporcionï mesures de suport a la comunicació oral (subtitulació o bucle magnètic)?
- En quins casos se'ls han de proporcionar elles mateixes i en quines han de demanar que les assumeixi la part contrària?

Per a la realització d'aquesta nota ha calgut un treball a fons per part de les persones que assumeixen el servei Jurídic de l'OND, des d'aquestes línies el nostre agraïment a la Marion, i un treball d'assessorament per part nostra com a Federació sobre les dificultats de comunicació de les persones amb sordesa, la pluralitat del col·lectiu i la diversitat de capacitats per a la comunicació en el si de les persones amb sordesa que es comuniquen oralment i un treball de sa intercanvi d'opinions sobre el resultat, que finalment ha donat com a resultat un document força complet.

Donada la naturalesa del document sol·licitat, el que ens pot aportar el servei jurídic de l'OND és l'aportació de quines són les normes que garanteixen en alguns casos l'accés a la comunicació i a la informació a les persones amb sordesa que es comuniquen oralment i en d'altres no ho fan, però permeten que la pròpia persona es proveeixi de les mesures que pugui necessitar pel simple fet de no estar explícitament reconeguda l'obligació de l'administració a la normativa.

Des de la Federació ACAPPS volem anar una mica més enllà i encoratjar a tots els representants legals a intentar aportar els arguments per a que sigui sempre l'administració de justícia la qui hagi de proveir de les mesures de suport a la comunicació oral. Volem pensar que de la diversitat de possibles interpretacions jurídiques que sorgeixen de la no menció de l'obligació de l'administració de justícia de proveir de les mesures de suport a la comunicació, però si del reconeixement del dret a la informació i a la comunicació de les persones amb sordesa, tard o d'hora en sorgirà d'algun magistrat/da o jutge/ssa una que afaforeixi el dret de les persones amb sordesa que es comuniquen oralment.

Cal tenir en compte que l'obligació que esmenta la nota informativa que elabora l'OND de que a la jurisdicció penal sigui l'administració de justícia la qui proveeixi les mesures de suport a la comunicació oral es desprèn, entre d'altres, del dret de les persones (totes, també les persones amb sordesa) a la darrera paraula. Un dret que no es pot exercir en condicions si no s'ha pogut seguir amb detall i precisió el desenvolupament del judici.

Un dret, el de la darrera paraula, que no és present a les jurisdiccions civil, contenciós administrativa o social.

Així, el text que copiem de la nota informativa elaborada per l'OND el transcrivim a aquest document en una lletra diferent (cursiva) per poder diferenciar-lo d'allò que és aportació i opinió de la Federació ACAPPS.

Esperem que sigui un document d'utilitat per a totes les persones que des de la posició d'operadors de la justícia sigui des de la banda de l'administració o de qualsevol de les parts faciliti el reconeixement de l'exercici dels drets de les persones amb discapacitat auditiva que es comuniquen oralment, parlant.

Amb l'aclariment sobre els drets de les persones amb sordesa que es comuniquen de forma oral davant l'administració de justícia, vàrem demanar de manera expressa que l'OND ens proposés uns models d'escrius per facilitar, tan a les persones amb sordesa com als seus advocats i advocades la tasca de requerir i informa de les mesures de suport a la comunicació que necessiten per garantir el seu accés a la informació i a la comunicació.

2. NORMATIVA

2.1 Internacional

El dret d'accés a la justícia de qualsevol persona està consagrat en els articles 6 del Conveni Europeu de Drets Humans (CEDH) i 47 de la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea, que garanteixen el dret a un procés equitatiu, segons la interpretació del Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH) i el Tribunal de Justícia de la Unió Europea (TJUE), respectivament.

Segons aquesta jurisprudència, el dret a un procés equitatiu requereix garantir el dret d'accés a un òrgan judicial, que no és absolut, sinó que es pot limitar, però les restriccions no han d'afectar a l'essència d'aquest dret. El dret d'accés a la justícia implica que els òrgans jurisdiccionals han de ser accessibles, la qual cosa, implica, entre d'altres coses, la disponibilitat d'interpretació, l'accés a la informació i l'accessibilitat de les sentències judicials, o altres mesures per tal que l'accés a la justícia sigui efectiu.

L'article 13 de la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat (13.12.2006, NNUU), pel que fa a l'accés a la justícia, estableix el següent:

- 1. Els estats part han d'assegurar que les persones amb discapacitat tinguin accés a la justícia en igualtat de condicions amb les altres, fins i tot mitjançant ajustos de procediment i adequats a l'edat, per facilitar l'acompliment de les funcions efectives d'aquestes persones com a participants directes i indirectes, inclosa la declaració com a testimonis, en tots els procediments judicials, amb inclusió de l'etapa d'investigació i altres etapes preliminars.*

2. *A fi d'assegurar que les persones amb discapacitat tinguin accés efectiu a la justícia, els estats part han de promoure la capacitat adequada dels qui treballen a l'Administració de justícia, inclòs el personal policial i penitenciari.*

Directiva 2010/64/UE del Parlament Europeu i del Consell de 20 d'octubre de 2010 relativa al dret a interpretació y a traducció en els processos penals. El seu article 2 regula el dret a la interpretació:

1. *Los Estados miembros velarán por que todo sospechoso o acusado que no hable o entienda la lengua del proceso penal se beneficie sin demora de interpretación en el transcurso del proceso penal ante las autoridades de la investigación y judiciales, incluido durante el interrogatorio policial, en todas las vistas judiciales y las audiencias intermedias que sean necesarias.*
2. *Los Estados miembros garantizarán que, en caso necesario y con miras a salvaguardar la equidad del proceso, se facilite un servicio de interpretación para la comunicación entre el sospechoso o acusado y su abogado en relación directa con cualquier interrogatorio o toma de declaración durante el proceso, o con la presentación de un recurso u otras solicitudes procesales.*
3. *El derecho a interpretación en virtud de los apartados 1 y 2 incluye la **asistencia a personas con limitaciones auditivas o de expresión oral.***

2.2 Estatal

Ley de Accesibilidad.

Llei 27/2007, de 23 d'octubre, per la qual es reconeixen les llengües de signes espanyoles i es regulen els mitjans de suport a la comunicació oral de les persones sordes, amb discapacitat auditiva i sordcegues

En relació a les llengües de signes:

Article 12. Relaciones amb les administracions públiques.

1. *Les administracions públiques competents han de promoure la prestació de serveis d'intèrprets en la llengua de signes espanyola i/o en les llengües de signes pròpies de les comunitats autònomes, si n'hi ha, en cas que se sol·liciti prèviament, per a les persones que en siguin usuàries, per tal de facilitar les relacions de les persones sordes, amb discapacitat auditiva i sordcegues amb les administracions públiques.*
2. *En relació amb l'**Administració de Justícia** i Penitenciària s'han de promoure les condicions adequades, com ara formació i disponibilitat de serveis d'intèrpret de llengua de signes espanyola i/o en les llengües de signes pròpies de les comunitats autònomes, si n'hi ha, per fer efectiva l'aplicació del que disposa l'article 143 de la Llei d'enjudiciament civil, així com en els*

processos que es regeixen per la Llei d'enjudiciament criminal, respecte de les persones sordes, amb discapacitat auditiva i sordcegues.

En relació a l'ús de mitjans de suport a la comunicació oral:

Dintre dels seu Capítol II, que regula l'ús dels mitjans de suport a la comunicació oral trobem el següent article:

21. *Relacions amb les administracions públiques. Les administracions públiques han de promoure les condicions adequades, com ara formació i **disponibilitat de mitjans de suport a la comunicació oral**, per facilitar les relacions de les persones sordes, amb discapacitat auditiva i sordcegues amb les administracions públiques. En relació amb l'**Administració de Justícia**, s'han de promoure les condicions adequades, com ara formació i disponibilitat de mitjans de suport a la comunicació oral, per fer efectiva l'aplicació del que disposa l'article 143 de la Llei d'enjudiciament civil, així com en els processos que es regeixen per la Llei d'enjudiciament criminal, respecte de les persones sordes, amb discapacitat auditiva i sordcegues.*

Segons l'article 4 de la Llei 27/2007, s'entén per:

- c) **Mitjans de suport a la comunicació oral:** *són els codis i mitjans de comunicació, així com els recursos tecnològics i ajudes tècniques usats per les persones sordes, amb discapacitat auditiva i sordcegues que faciliten l'accés a l'expressió verbal i escrita de la llengua oral, de manera que afavoreixin una comunicació més plena amb l'entorn.*

Ley general de los derechos de las personas con discapacidad

Reial decret legislatiu 1/2013, de 29 de novembre, pel qual s'aprova el text refós de la llei general de drets de les persones amb discapacitat i de la seva inclusió social

En el seu article 5 defineix el seu àmbit d'aplicació en matèria d'igualtat d'oportunitats, no discriminació i accessibilitat universal, tot dient:

Les mesures específiques per garantir la igualtat d'oportunitats, la no discriminació i l'accessibilitat universal s'apliquen, a més dels drets que regula el títol I, en els àmbits següents:

- a) *Telecomunicacions i societat de la informació.*
- b) *Espais públics urbanitzats, infraestructures i edificació.*
- c) *Transports.*
- d) *Béns i serveis a disposició del públic.*
- e) *Relacions amb les administracions públiques inclòs l'accés a les prestacions públiques i a les resolucions administratives d'aquelles.*

f) Administració de justícia.

g) Patrimoni cultural, de conformitat amb el que preveu la legislació de patrimoni històric sempre amb el propòsit de conciliar els valors de protecció patrimonial i d'accés, ús i gaudi per part de les persones amb discapacitat.

h) Ocupació.

L'article 23 estableix les Condicions bàsiques d'accessibilitat i no discriminació:

1. El Govern, sense perjudici de les competències atribuïdes a les comunitats autònomes i a les entitats locals, ha de regular les condicions bàsiques d'accessibilitat i no discriminació que garanteixin els mateixos nivells d'igualtat d'oportunitats a totes les persones amb discapacitat.

Aquesta regulació ha de ser gradual en el temps i en l'abast i contingut de les obligacions imposades, i ha d'incloure tots els àmbits i les àrees de les esmentades a l'article 5.

Tota referència a accessibilitat i a accessibilitat universal en aquesta llei, s'entén que inclou l'accessibilitat cognitiva, d'acord amb allò establert en la lletra k) de l'article 2.

2. Les condicions bàsiques d'accessibilitat i no discriminació han d'establir, per a cada àmbit o àrea, mesures concretes per prevenir o suprimir discriminacions, i per compensar desavantatges o dificultats. S'hi han d'incloure disposicions sobre, almenys, els aspectes següents:

a) (...)

c) Suports complementaris, com ara ajudes econòmiques, productes i tecnologies de suport, serveis o tractaments especialitzats, altres serveis personals, així com altres formes de suport personal o animal. En particular, ajudes i serveis auxiliars per a la comunicació, com a sistemes augmentatius i alternatius, braille, lectura fàcil, pictogrames, dispositius multimèdia de fàcil accés, **sistemes de suport a la comunicació oral i llenguatge de signes**, sistemes de comunicació tàctil i altres dispositius que permetin la comunicació.

L'article 28 regula les condicions bàsiques d'accessibilitat i no discriminació en l'àmbit de les relacions amb les administracions públiques, tot establint:

1. Les condicions bàsiques d'accessibilitat i no discriminació que han de reunir les oficines públiques, els dispositius i els serveis d'atenció al ciutadà i aquells de participació en els assumptes públics, inclosos els relatius a **l'Administració de justícia** i a la participació en la vida política i els processos electorals són exigibles en els terminis i els termes establerts per reglament.

No obstant això, les condicions que preveu el paràgraf anterior són exigibles per a tots els entorns, productes, serveis, disposicions, criteris o pràctiques administratives, d'acord amb les condicions i els terminis màxims que preveu la disposició addicional tercera.1.

2. En el termini de dos anys des de l'entrada en vigor d'aquesta Llei, el Govern ha de fer els estudis integrals sobre l'accessibilitat dels entorns o sistemes que es considerin més rellevants des del punt de vista de la no discriminació i l'accessibilitat universal.

Jurisdicció civil

L'article 7 bis de la Llei d'enjudiciament civil (introduït per la Llei 8/2021, de 2 de juny, per la que es reforma la legislació civil i processal per al suport a les persones amb discapacitat en l'exercici de la seva capacitat jurídica) preveu els ajustament per a persones amb discapacitat:

1. En los procesos en los que participan personas con discapacidad, se realizarán las adaptaciones y los ajustes que sean necesarios para garantizar su participación en condiciones de igualdad.

Dichas adaptaciones y ajustes se realizarán, tanto a petición de cualquiera de las partes o del Ministerio Fiscal, como de oficio por el propio Tribunal, y en todas las fases y actuaciones procesales en las que resulte necesario, incluyendo los actos de comunicación. Las adaptaciones podrán venir referidas a la comunicación, la comprensión y la interacción con el entorno.

2. Las personas con discapacidad tienen el derecho a entender y ser entendidas en cualquier actuación que deba llevarse a cabo. A tal fin:
 - a. Todas las comunicaciones con las personas con discapacidad, orales o escritas, se harán en un lenguaje claro, sencillo y accesible, de un modo que tenga en cuenta sus características personales y sus necesidades, haciendo uso de medios como la lectura fácil. Si fuera necesario, la comunicación también se hará a la persona que preste apoyo a la persona con discapacidad para el ejercicio de su capacidad jurídica.
 - b. Se facilitará a la persona con discapacidad la asistencia o apoyos necesarios para que pueda hacerse entender, lo que incluirá la interpretación en las lenguas de signos reconocidas legalmente **y los medios de apoyo a la comunicación oral de personas sordas, con discapacidad auditiva y sordociegas.**
 - c. Se permitirá la participación de un profesional experto que a modo de facilitador realice tareas de adaptación y ajuste necesarias para que la persona con discapacidad pueda entender y ser entendida.

- d. *La persona con discapacidad podrá estar acompañada de una persona de su elección desde el primer contacto con las autoridades y funcionarios.*

En termes pràcticament idèntics està redactat el nou article 7 bis de la Llei de la Jurisdicció Voluntària.

Jurisdicció penal

Ens hem de referir a la Llei d'Enjudiciament Criminal. En el seu capítol II es regula el dret a la traducció i a la interpretació. L'article 124 estableix:

- 1. El traductor o intérprete judicial será designado de entre aquellos que se hallen incluidos en los listados elaborados por la Administración competente. Excepcionalmente, en aquellos supuestos que requieran la presencia urgente de un traductor o de un intérprete, y no sea posible la intervención de un traductor o intérprete judicial inscrito en las listas elaboradas por la Administración, en su caso, conforme a lo dispuesto en el apartado 5 del artículo anterior, se podrá habilitar como intérprete o traductor judicial eventual a otra persona conocedora del idioma empleado que se estime capacitado para el desempeño de dicha tarea.*
- 2. El intérprete o traductor designado deberá respetar el carácter confidencial del servicio prestado.*
- 3. Cuando el Tribunal, el Juez o el Ministerio Fiscal, de oficio o a instancia de parte, aprecie que la traducción o interpretación no ofrecen garantías suficientes de exactitud, podrá ordenar la realización de las comprobaciones necesarias y, en su caso, ordenar la designación de un nuevo traductor o intérprete. En este sentido, las personas sordas o con discapacidad auditiva que aprecien que la interpretación no ofrece garantías suficientes de exactitud, podrán solicitar la designación de un nuevo intérprete.*

I l'article 127 preveu expressament:

*Las disposiciones contenidas en los artículos precedentes son igualmente aplicables a las personas con discapacidad sensorial, que podrán contar con **medios de apoyo a la comunicación oral**.*

L'article 520 de la Llei d'Enjudiciament Criminal concreta el contingut del dret de defensa de persones preses i detingudes. L'apartat 2, lletra h) es refereix a les persones amb discapacitat auditiva:

- 2. Toda persona detenida o presa será informada por escrito, en un lenguaje sencillo y accesible, en una lengua que comprenda y de forma inmediata, de*

los hechos que se le atribuyan y las razones motivadoras de su privación de libertad, así como de los derechos que le asisten y especialmente de los siguientes:

a. (...)

h. Derecho a ser asistido gratuitamente por un intérprete, cuando se trate de extranjero que no comprenda o no hable el castellano o la lengua oficial de la actuación de que se trate, o de personas sordas o con discapacidad auditiva, así como de otras personas con dificultades del lenguaje.

(...)

2 bis. La información a que se refiere el apartado anterior se facilitará en un lenguaje comprensible y que resulte accesible al destinatario. A estos efectos se adaptará la información a su edad, grado de madurez, discapacidad y cualquier otra circunstancia personal de la que pueda derivar una limitación de la capacidad para entender el alcance de la información que se le facilita.

També ens hem de referir a la Llei 4/2015, de 27 d'abril de l'Estatut de la víctima del delict. Segons l'article 4, tota víctima té dret a entendre i ser entesa, dret que es concreta de la següent manera:

Toda víctima tiene el derecho a entender y ser entendida en cualquier actuación que deba llevarse a cabo desde la interposición de una denuncia y durante el proceso penal, incluida la información previa a la interposición de una denuncia.

A tal fin:

- a) Todas las comunicaciones con las víctimas, orales o escritas, se harán en un lenguaje claro, sencillo y accesible, de un modo que tenga en cuenta sus características personales y, especialmente, las necesidades de las personas con discapacidad sensorial, intelectual o mental o su minoría de edad. Si la víctima fuera menor o tuviera la capacidad judicialmente modificada, las comunicaciones se harán a su representante o a la persona que le asista.*
- b) Se facilitará a la víctima, desde su primer contacto con las autoridades o con las Oficinas de Asistencia a las Víctimas, la asistencia o apoyos necesarios para que pueda hacerse entender ante ellas, lo que incluirá la interpretación en las lenguas de signos reconocidas legalmente y los **medios de apoyo a la comunicación oral de personas sordas, con discapacidad auditiva y sordociegas.***

c) La víctima podrá estar acompañada de una persona de su elección desde el primer contacto con las autoridades y funcionarios.

L'article 9 preveu el dret a la traducció i interpretació:

1. Toda víctima que no hable o no entienda el castellano o la lengua oficial que se utilice en la actuación de que se trate tendrá derecho:

a) A ser asistida gratuitamente por un intérprete que hable una lengua que comprenda cuando se le reciba declaración en la fase de investigación por el Juez, el Fiscal o funcionarios de policía, o cuando intervenga como testigo en el juicio o en cualquier otra vista oral.

Este derecho será también aplicable a las personas con limitaciones auditivas o de expresión oral.

En quant a la intervenció en un procediment penal com a mer testimoni (és a dir, sense reunir al mateix temps la condició de víctima), l'únic article que s'ocupa expressament d'aquesta qüestió el l'article articles 442 de la Llei d'enjudiciament criminal, que no ha estat reformat i només contempla l'obligació de nomenar un intèrpret de llengua de signes:

Si el testigo fuere sordo, se nombrará un intérprete de lengua de signos adecuado, por cuyo conducto se le harán las preguntas y se recibirán sus contestaciones.

El nombrado prestará juramento a presencia del sordo antes de comenzar a desempeñar el cargo.

Caldrà interpretar i invocar aquest precepte d'acord i junt amb les disposicions citades anteriorment, i entendre que en cas de tractar-se d'una persona amb discapacitat auditiva oralista també pot exigir altra mena de suports a la comunicació oral que no siguin la interpretació en llengua de signes.

En l'àmbit penal, el cost de la provisió de suports a la comunicació oral en tot cas ha d'anar a càrrec segons es desprèn de l'article 4 de la Directiva 2010/64/UE del Parlament Europeu i del Consell de 20 d'octubre de 2010 relativa al dret a interpretació i a traducció en els processos penals, segons el qual "Los Estados miembros sufragarán los costes de traducción e interpretación resultantes de la aplicación de los artículos 2 y 3, con independencia del resultado del proceso."

2.3 Catalana

Cal fer referència a la Llei 13/2014, del 30 d'octubre, d'accessibilitat. El seu capítol VI regula l'accessibilitat en la comunicació. En destaquem els següents articles:

Article 29. Definicions. Als efectes del que disposa aquesta llei, s'entén per:

e) **Mitjans de suport a la comunicació oral:** els mètodes específics per a estimular l'audició i els recursos tecnològics emprats per les persones sordes o sordcegues que permeten l'accés a l'audició, la comprensió i l'expressió verbal i escrita de la llengua oral. Aquests mitjans inclouen els audiòfons, els implants auditius, les emissores de freqüència modulada, els bucles o anells magnètics, la subtitulació i la lectura labial.

Article 30. Drets de les persones amb discapacitat auditiva que es comuniquen en llengua oral.

Es reconeix la modalitat de llengua oral i els **mitjans de suport a la comunicació oral** com el sistema majoritàriament emprat per a la comunicació per les persones sordes o sordcegues, i el dret d'aquestes persones i de llurs famílies o tutors de decidir lliurement l'aprenentatge i la utilització de la llengua oral i dels mitjans de suport a la comunicació oral.

Article 31. Drets de les persones amb discapacitat auditiva que es comuniquen en llengua de signes.

Es reconeix la llengua de signes catalana com la llengua de les persones sordes o sordcegues signants a Catalunya, d'acord amb el que estableix la legislació de la llengua de signes catalana i la normativa d'accessibilitat que la complementa.

Article 33. Accessibilitat en la comunicació en la relació amb les administracions públiques i amb els proveïdors de serveis públics.

1. Les administracions públiques han de garantir el dret a l'ús de la llengua oral i **els mitjans de suport a la comunicació oral** perquè les persones sordes que es comuniquen oralment puguin accedir als serveis públics en condicions d'igualtat d'acord amb la normativa d'accessibilitat que ho reguli.
2. Les administracions públiques han de garantir el dret d'ús de la llengua de signes catalana i han d'establir les condicions per a l'aprenentatge, la docència, la recerca i la interpretació en aquesta llengua, d'acord amb el que disposa la Llei 17/2010, del 3 de juny, de la llengua de signes catalana.
3. Les administracions públiques i els proveïdors de serveis públics han de facilitar a les persones amb discapacitats sensorials que ho requereixin l'accés a la informació, especialment la més rellevant, mitjançant la utilització de sistemes i mitjans que combinin la comunicació auditiva, la tàctil i la visual. També han de promoure que textos d'interès públic i formularis d'ús freqüent s'ofereixin en format de lectura fàcil, en sistema Braille, amb lletra ampliada o amb altres sistemes alternatius, i que les targetes acreditatives de la condició d'usuaris de serveis públics incorporin el sistema Braille i la lletra ampliada per facilitar-ne la identificació.

4. Les administracions públiques i els proveïdors de serveis públics han de fer accessible la informació que proporcionen per mitjà d'Internet. Les pàgines web han de complir, com a mínim, el nivell d'accessibilitat que es determini i han de contenir la informació referent a aquest nivell i la data en què es va fer la darrera revisió de les condicions d'accessibilitat. S'han d'incorporar, progressivament, a les tecnologies de la informació i la comunicació que s'empren, els avenços i els sistemes nous que afavoreixen l'accessibilitat en la comunicació.

3. CONCLUSIONS DE LA NOTA INFORMATIVA

El dret a un procés equitatiu requereix garantir el dret d'accés a la justícia, la qual cosa vol dir, entre d'altres coses, que els òrgans jurisdiccionals han de ser accessibles. Qualsevol restricció del dret d'accés a un òrgan judicial no ha d'afectar l'essència d'aquest dret, criteri que cal ponderar a l'hora de valorar les possibles limitacions que es puguin donar.

A nivell legal queda clar que la pregunta que ens adreça ACAPPS es pot contestar afirmativament: les persones amb sordesa sí tenen dret a que l'administració de justícia els proporcioni mesures de suport a la comunicació oral. Poder disposar d'aquests mitjans és un requisit per fer accessibles els òrgans judicials, i per tant, per garantir el dret d'accés a la justícia i a un procés equitatiu.

Ara bé, una cosa és el reconeixement genèric d'aquest dret, i una altra cosa és la concreció d'aquest dret, és a dir, com es materialitza aquest dret a efectes pràctics davant dels tribunals. En cas que hi hagi limitacions materials, caldrà valorar si aquestes afecten a l'essència del dret d'accés a un òrgan judicial.

En quant a les persones amb sordesa no oralistes que empren la llengua de signes per comunicar-se, degut al fet que el tractament que es fa del dret a comptar amb interpretació en llengua de signes es regula de forma paral·lela al dret a comptar amb un intèrpret de qualsevol llengua estrangera, la implementació d'aquesta forma de suport a la comunicació no presenta tants problemes o, en tot cas, no presenta problemes gaire diferents als que pugui plantejar la interpretació d'una llengua estrangera. Així, hem pogut constatar que la Generalitat té un conveni amb una entitat per cobrir aquest servei, amb la qual cosa la necessitat de comptar amb aquesta forma de suport a la comunicació queda coberta.

Una altra cosa és el cas de les persones amb sordesa oralistes, els suports de les quals requereixen algun tipus de dispositiu tècnic, és a dir, que l'espai en el qual s'hagi de desenvolupar l'actuació judicial siguin accessibles per persones amb sordesa. Si bé seria el més desitjable i convenient per poder garantir la plena accessibilitat dels òrgans judicials, no ens consta que les diferents sales que hi ha en les seus judicials siguin accessibles per persones amb sordesa, en general, i tampoc que estigui previst que al menys hi hagi una sala accessible en cada seu judicial (si bé ens manquen dades

concretes sobre aquest extrem i no hem consultat a la Generalitat en tant que responsable de les instal·lacions).

En cas que els espais no siguin encara accessibles per persones amb sordesa, caldrà que algun proveïdor els faci accessibles amb algun tipus d'instal·lació provisional. Pel que explica el representant de la Federació ACAPPS, no sembla que això estigui ni previst ni regulat, ni que s'hagi tramitat cap contracte o concurs públic per proveir aquests serveis com sí s'ha fet amb el servei d'interpretació de llengües estrangeres i la llengua de signes. Caldria exigir a l'administració alguna previsió en aquest sentit atès que n'està obligada per normativa d'accessibilitat a adequar els espais.

Mentre no es prenguin aquestes mesures, però, el que es podria defensar, davant d'unes previsions legals tan clares com les que han quedat exposades anteriorment, és que les parts han de proveir i fer front a la despesa que això ocasioni com si la contractació d'un intèrpret de llengua estrangera es tractés. Cal tenir present que el servei contractat per la Generalitat per la interpretació de llengües estrangeres (actualment Seprotec) només actua en la jurisdicció penal i en la resta de jurisdiccions en el cas de que la part tingui reconegut el benefici de justícia gratuïta, però no en altres casos.

En la jurisdicció penal no és pràctica habitual que siguin les mateixes parts les que contractin els intèrprets, sinó que el jutjat prefereix que siguin designats per l'administració, en qualsevol cas. El cost d'aquests serveis en qualsevol cas ha de ser sufragat per l'Estat.

En canvi, en la resta de jurisdiccions, sí que es pràctica habitual que siguin les parts les que contractin els intèrprets (llevant del reconeixement del benefici de justícia gratuïta, com ja hem dit). S'entén que és la part que demana una prova, la que ha de fer front a la despesa que això suposi. En cas que sigui una prova que demanin ambdues parts (p.e. perquè les dues han proposat la mateixa persona com a testimoni), és habitual que pactin compartir la despesa. Un cop el jutjat dicti sentència, en cas que imposi les costes a una de les parts, si això beneficia a la part que ha hagut de pagar els honoraris de l'intèrpret, aquesta despesa es podrà incloure en la taxació de costes.

En quant a quin abast ha de tenir la provisió del suport a la comunicació oral, és a dir, si només s'ha de limitar a estar disponible per fer possible la intervenció o l'interrogatori de la persona amb discapacitat auditiva o ha d'estar disponible durant tot l'acte judicial (p. ex. tota la vista), si bé no hi ha una previsió legal que obligui a fer accessible la totalitat de les actuacions judicials en un procediment, caldrà dur a terme una valoració des del punt de vista de la salvaguardar l'essència del dret per determinar què és exigible i que no.

Per exemple, en un procediment penal, en el qual l'acusat té el dret a la darrera paraula, caldrà que hagi pogut seguir tot el contingut de la vista per poder fer us d'aquest dret.

En un procediment civil, en canvi, en què aquest dret no existeix, l'abast de la necessitat de poder seguir tota la vista s'haurà de matisar segons el cas.

El que sí és imprescindible, en qualsevol cas, és que la persona que hagi d'intervenir en alguna actuació davant d'un tribunal (ja sigui com a part, ja sigui com a testimoni) posi en coneixement del jutjat i de la resta de parts que intervenen la seva discapacitat auditiva i quin és el tipus de suport a la comunicació oral que requereix. Això ho hauria de comunicar per algun mitjà del qual quedi constància escrita.

Barcelona, 30 de setembre de 2022

Servei Jurídic de l'Oficina per la No Discriminació (OND)

gestionat per l'Associació Catalana per a la Defensa dels Drets Humans

4. CONCLUSIONS D'ACAPPS

A la nota es conclou que, donat que les previsions legals són tan clares en relació a l'obligació de l'Administració de fer accessibles els actes judicials, cal exigir-li-ho.

La Federació ACAPPS entomem aquest repte i així ho traslladarem al Govern de la Generalitat i a la seva Administració, en aquesta legislatura i en totes les que convingui mentre no esdevingui una realitat.

La solució provisional mentre l'Administració no assumeix la responsabilitat que el Parlament de Catalunya i el Congreso de los Diputados li ha assignat de proveir les mesures de suport a la comunicació oral per a les persones amb sordesa que així ho necessitin ens sembla no només insuficient i injusta. Que depengui de la part interessada costejar les mesures de suport a la comunicació comporta una limitació clara de l'accés a la justícia en les jurisdiccions que això passa (civil, social i contenciós administrativa).

Una limitació que suposa que les persones amb sordesa hagin de renunciar a la justícia perquè els resulta molt més cara que a qualsevol altra persona, o bé que hagin de renunciar a assabentar-se del què passa en els actes judicials en els que es dirimeixen els seus interessos.

Aquesta limitació d'un dret fonamental tan bàsic convida a la urgència de l'acció del govern i l'administració de la Generalitat de Catalunya a posar-hi remei. Esperem que sigui així, doncs en aquests termes els ho traslladarem.

Finalment demanar a les persones amb sordesa i als diferents operadors de l'administració de l'administració de justícia que tinguin coneixement de casos de bones o males pràctiques relacionades, que ens les posin en coneixement: bé sigui per poder ajudar les persones que vegin els seus drets vulnerats, bé per difondre les bones pràctiques, bé per documentar situacions que no voldríem que es repetissin.